

تغییر کاربری و تخریب ۱۴ هزار هکتار باغ چای در کشور

امروز میزان باغ‌های زیرکشت محصول چای در کشور از ۳۴ هزار هکتار به زیر ۲۰ هزار هکتار کاهش یافته است و به دنبال آن خیل زیادی از باغداران و همچنین کارگرانی که از کار روی این باغ‌ها نان می‌خوردند، بیکار و آواره شده‌اند.

به گزارش خبرنگار ایلنا، آن گونه که علی ربیعی (وزیر کار، تعاون و رفاه اجتماعی) در کانال تلگرامی خود تاکید کرده است: «تنها در یک جامعه تولیدمحور است که نیروی‌های تولیدی کرامت دارند». یکی از تولیدات بسیار ارزشمند ایران «چای» است که در دو استان شمالی گیلان و مازندران کشت می‌شود یا شاید بهتر است بگوییم کشت «می‌شد» زیرا این محصول در حال نابودی است و کرامت جمعیت زیادی از افراد آبرومند هم در آستانه زیرسوال رفتن.

امروز میزان باغ‌های زیرکشت محصول چای در کشور از ۳۴ هزار هکتار به زیر ۲۰ هزار هکتار کاهش یافته است و به دنبال آن خیل زیادی از باغداران و همچنین کارگرانی که از کار روی این باغ‌ها نان می‌خوردند، بیکار و آواره شده‌اند. قطعاً حمایت از کالای ایرانی باید از سال‌ها پیش ملاک عمل مسئولان کشوری قرار می‌گرفت تا از نابودی بسیاری از تولیدات از جمله محصولات کشاورزی به ویژه «چای ایرانی» جلوگیری می‌کرد. حمایت از کالای ایرانی و تولیدات داخلی، یعنی

حمایت از قشری که از این قیدل آن نان می‌خورند و از کار و دیارشان آواره نمی‌شوند. همان چیزی که این روزها کشاورزان و کارگران حوزه چای از آن محروم هستند و مستاصل شهرها و حاشیه‌نشین بدبختی‌ها یشان شده‌اند.

هرچند کار در کارخانه‌ها و باغ‌های چای، فصلی است و کارگران خوش‌بینانه یک ماه از سال را در کارخانه و چند هفته در باغ‌های چای با دستمزدی اندک مشغول‌اند اما همین فرصت اشتغال فصلی و کوتاه را نیز واردات بی‌رویه چای و به خطر افتادن تولید داخلی، از آن‌ها گرفته است. مافیای قدرتمند و سودجوی واردکننده چای خارجی بر سر چای‌کاران و کارگران محروم این حوزه سایه شوم خود را افکنده و زندگی خیلی‌ها را به مخاطره انداخته است. مخاطره‌ای که نشانه‌های آن از فروش باغ‌ها، تغییر کاربری، تغییر نوع محصول کشتی تا مهاجرت به حاشیه شهرها قابل مشاهده است.

باغ‌های چای گیلان و مازندران در حال نابودی است

محسن موسی‌پور ملقب به یعقوب (رئیس هیئت مدیره تعاونی چای‌کاران منطقه پنج مرکزی، چای‌کار) شمایی کلی از وضعیت چای‌کاران، کارگران و بازار حاکم بر چای ایرانی ارائه می‌دهد. او با اشاره به سال ۱۳۷۹ که شروع نابسامانی در حوزه چای کشور بود و از آن پس لحظه به لحظه وضعیت بدتر شده است، می‌گوید: باید سازمان چای و دولت با توجه به شعار امسال مقام معظم رهبری مبنی بر حمایت از کالای ایرانی تصمیم بگیرند؛ بنابراین لازم است که قسمت بازرگانی سازمان چای فعال شود و برای فروش چای خود با سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف کشور قرارداد ببندند و در این زمینه برنامه‌ریزی داشته باشند تا آن‌ها به‌جای خرید چای خارجی کیلویی ۲۵ هزار تومان، چای ارگانیکی ایرانی را با قیمت مناسب‌تری بخرند.

موسی‌پور با بیان اینکه تا زمانی که سازمان چای و دولت در این زمینه فعال نباشند سال به سال باغ‌های چای ما نابود می‌شوند، تصریح می‌کند: باغ‌های چای مازندران به ۲۰ درصد رسیده است و گیلان هم کم‌کم در حال نابودی است؛ این در حالی است که سرسبزی گیلان میلیاردها تومان ارزش دارد.

چایکاری دیگر توجیه اقتصادی برای کشاورز ندارد

او که خود ۲۰ هکتار باغ چای و ۲۰ کارگر دارد، نگرانی‌هایی همچون پرداخت دستمزد کارگران و تامین سایر هزینه‌هایش را دارد: درست است

که سازمان چای خرید تضمینی از کشاورز دارد و این مسئله پشتوانه بزرگی محسوب می‌شود اما تا بخواهم چای را تحویل بدهم و در بازار سود کنم و وام بگیرم و پول کارگر را جوابگو باشم، تا سه ماه دیگر که پول به دستم برسد، هیچ‌گونه توجیه اقتصادی برایم ندارد.

این چایکار که کارهای مقدماتی کشت چای همچون زدن علفهای هرز را از دوم فرودین ماه شروع می‌کند، به هریک از کارگرانش پایان هر روز ۶۰ هزار تومان دستمزد می‌دهد و از اوایل اردیبهشت ماه هم کار چیدن چای را درحالی آغاز می‌کند که دستمزد کارگران در این مرحله کیلویی ۶۰۰ تومان است.

این‌ها فقط بخشی از هزینه‌هایی است که پیش از رسیدن چای به مرحله کارخانه، بر کشاورز تحمیل می‌شود و آن‌گونه که موسی‌پور می‌گوید؛ تا زمانی که پول به دست کشاورز برسد هیچ‌گونه درآمدی از باغ خود به دست نمی‌آورد.

برای تامین زندگی باید باغ چای را بفروشم

همه این شرایط دشوار دست به دست هم داده‌اند تا او نیز مانند خیلی دیگر از کشاورزان به فکر فروش باغ خود بیفتد؛ می‌خواهم باغ چای را بفروشم تا زندگی‌ام را تامین کنم اما سازمان جهاد کشاورزی می‌گوید حق ندارید باغ خود را بفروشید یا بسازید؛ البته این ممنوعیت از حدود ۱۰ سال پیش مطرح بود اما پنج سال است که ممنوعیت این کار قطعی شده است.

موسی‌پور که ۴ پسر دارد و می‌خواهد در باغش برای آنها خانه بسازد، می‌گوید؛ این حق را به من نمی‌دهند و می‌گویند به‌جای این کار باید مستاجر شوید. می‌گویم باشد اما حداقل چایم را بخرید.

این شرایط همه‌گیر شده است و حالا بسیاری از باغداران چای؛ زمین‌های خود را فروخته‌اند. او می‌گوید؛ اگر در گیلان و مازندران دور تا دور چهار تا بوته چای باقی مانده است، مال افرادی است که پوته چای را به اندازه شرف و ناموس خود می‌دانند.

۵۰ درصد باغ‌های چای گیلان و مازندران ویلاسازی شده‌اند

رئیس هیئت مدیره تعاونی چایکاران منطقه پنج مرکزی با بیان اینکه ۵۰ درصد از باغ‌های گیلان و مازندران همه‌□رها شده است، می‌گوید؛ از شهرهای دیگر افرادی آمده‌اند و باغ‌ها را خریده‌اند و ۸۰ درصد آنها

که ویلاسازی کرده‌اند، باغ‌های چای مردم را چند سال قبل به متری ۵ هزار تومان خریده‌اند و در این شرایط زندگی این باغدارها از هم پاشیده شده است.

موسی‌پور با بیان اینکه هنوز هم افرادی به‌صورت قاچاقی باغ‌های کشاورزان روستاها را به قیمت ۷۵ یا ۸۰ هزار تومان می‌خرند درحالی‌که قیمت اصلی آن متری ۵۰۰، ۶۰۰ هزار تومان است، ادامه می‌دهد: وقتی که کارخانه بسته باشد و دولت نتواند بودجه به موقع به سازمان بدهد و باغدار هیچگونه منبع درآمدی نداشته باشد، مجبور است که زمین خود را بفروشد و مال خود را به آتش بکشد تا زندگی‌اش را پیش ببرد.

دنباله توضیح او به اینجا می‌رسد که: خانواده کشاورزی که ۶ سر عائله و هزار هزینه دارد، با شرایط موجود حتی اگر ۱۰ هزار متر باغ هم که داشته باشد باز برایش هیچ توجیه اقتصادی ندارد و مجبور به فروش آن است و وقتی باغش را می‌فروشد سرگردان می‌شود و هیچگونه منبع درآمدی ندارد ناچار این طرف و آن طرف کارگری می‌کند که با وضعیت اکنون جامعه، برای او کاری پیدا نمی‌شود.

برخی کارخانه‌داران چای سر ناسازگاری با کشاورزان دارند

مشکل دیگری که بر سر راه چایکاران قرار دارد، مسئله نبود کارخانه چای است؛ در منطقه لاهیجان ۱۰ کارخانه چای وجود دارد که پنج کارخانه به سازمان چای بدهکار هستند اما چون می‌دانند سازمان چای اهرمی ندارد، برای گرفتن باج از دولت و سازمان چای می‌گویند ما در کارخانه را باز نمی‌کنیم.

او در تکمیل توضیح خود اضافه می‌کند: زمانی هم که در کارخانه را به رویمان باز می‌کنند، فقط ۱۰ روز است که در این مدت نمی‌شود کاری کرد؛ زیرا اگر هوا مناسب باشد و کارگر داشته باشیم و کارخانه ترافیک نباشد، می‌توان طرف یک ماه چای‌ها را جمع کرد و تحویل کارخانه داد بنابراین در ۱۰ روز کاری نمی‌توان کرد.

گیلان و لاهیجان نیازمند ۵۰ کارخانه چای است

رئیس هیئت مدیره تعاونی چایکاران منطقه پنج مرکزی همچنین با گریز به ایجاد صندوقی در سازمان چای برای دادن وام به کشاورزان می‌گوید: این وام‌ها دست کشاورز را گرفت البته از زمانی که دکتر روزبهان مدیریت سازمان چای کشور وارد گیلان و لاهیجان شد چای دچار

تحول شد اما برای رفع مشکلات باید در گیلان و مازندران ۵۰ کارخانه چای در اجاره سازمان وجود داشته باشد.

او با بیان اینکه سازمان چای حتی یک کارخانه چای هم ندارد، توضیح می‌دهد: نمی‌توانند حتی یک تن برگ سبزی که ظرف ۷ ساعت باطل می‌شود را جابه‌جا کنند. مگر چقدر می‌توانند به کارخانه‌دار التماس کنند و باج بدهند تا کارخانه‌اش را روی محصول کشاورزان بازکنند؟

باید دولت چای خشک را کیلویی ۱۵ هزار تومان از کشاورز بخرد

بخش دیگری از صحبت‌های موسی‌پور به مسئله قیمت برگ سبز بازمی‌گردد: قیمت برگ سبزی که کشاورز به قیمت هزار و ۴۰۰ تومان تحویل می‌دهد، ۵ هزار تومان است؛ این درحالی است که دولت باید دست ما را بگیرد تا من کشاورز بتوانم چای خشک را کیلویی ۱۵ هزار تومان به سازمان چای و دولت بفروشم.

رئیس هیئت مدیره تعاونی چای‌کاران منطقه پنج مرکزی با تاکید بر اینکه باید جلوی واردات چای گرفته شود، می‌گوید: ۵۵ هزار کشاورز خانوار ۵ تا ۱۰ نفره در همین بوته چای استخدام شده‌اند و یک ریال هم از طرف دولت تامین نمی‌شوند و اگر روزی ما فوت کنیم هیچ امتیازات و پشتوانه‌ای مانند بیمه و حق اولاد و... نداریم.

موسی‌پور حتی به وضعیت نامناسب کارگران چای نیز می‌پردازد و توضیح می‌دهد: من باید به کارگری روزانه ۶۰ تومان دستمزد بدهم که چهار سر عائله دارد و مستاجر است؛ این دستمزد چه می‌شود برایش؟ او با این درآمد چه کاری می‌تواند بکند؟

۱۰۰ درصد افت محصول چای نسبت به ۲۰ سال گذشته

پرویز شعبانی (نائب رئیس اتحادیه چای‌کاران کشور، تولیدکننده و کارخانه‌دار چای) نیز با یادآوری اینکه وضعیت چای و چایکاری از حدود سه، چهار سال پیش بهتر شده است، تاکید می‌کند: اما وضعیت چایکاری ایران نسبت به ۲۰ سال پیش حدود ۱۰۰ درصد افت محصول داشته است.

شعبانی با بیان اینکه در سال ۱۳۷۶، چای خشک معادل ۷۲ هزار تن تولید و بیش از ۳۰۰ هزار تن برگ سبز از آن استحصال و توسط دولت خریداری می‌شد، می‌گوید: این رقم در سال ۱۳۹۶ به ۲۰ هزار تن چای خشک رسید یعنی تولید تقریباً یک چهارم افت کرد.

کاهش باغ‌های زیر کشت چای به ۲۰ هزار هکتار

او با بیان اینکه این روند کاهشی در تولید چای موجب کاهش زمین‌های زیر کشت این محصول شده است، توضیح می‌دهد: ۳۴ هزار هکتار باغ چای از غرب گیلان تا غرب مازندران داشتیم که به دلیل کم‌لطفی و بی‌مهری مسئولان به زیر ۲۰ هزار هکتار کاهش یافته است؛ یعنی هم‌اکنون حدود ۱۵ هزار هکتار باغ قابل کشت داریم و بقیه مخروبه شده‌اند یا به سمت ساختمان سازی، ویلاسازی و تغییر کاربری رفته‌اند.

نائب رئیس اتحادیه چایکاران کشور با اشاره به سیاست اشتباه، بدون تحقیق، مطالعه، طرح و برنامه دولت که منجر به آزادسازی چای در سال ۱۳۷۹ شد، می‌گوید: بدین ترتیب بخشی از چای را از تصدی‌گری دولت خارج کردند و به بخش خصوصی دادند اما بخش خصوصی به دلیل نداشتن امکانات و بودجه مالی موفق نشد و در نتیجه کشاورزان باغ‌های خود را رها کردند زیرا خریداری برای محصول استحصالی آن‌ها وجود نداشت.

سازمان چای کنونی کارایی لازم را ندارند

شعبانی در تکمیل توضیح خود اضافه می‌کند: همچنین از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۳ چای‌ها به انبار رفتند و دولت که باغ‌های چای را در حال نابودی دید، باغ‌ها را به مدت پنج سال به سازمان تعاون روستایی سپرد و از سال ۱۳۸۸ نیز دوباره سازمان چای احیا شد اما عریضی و طویلی سازمان چای قبلی را نداشت و بخش بازرگانی را نیز از آن حذف کرده بودند.

او با بیان اینکه سازمان چای تاسیسی کارایی لازم را نداشت و هنوز هم ندارد، می‌گوید: این امر موجب شد که به کشاورزان چایکار رسیدگی نشود و حمایت‌هایی که در قالب وام‌های پرداختی برای به‌زارعی، نوسازی باغ‌های چای، نهاده‌ها و ادوات کشاورزی مناسب نبود و در نتیجه کشاورزان مجبور به رها کردن باغ‌های خود شدند.

تغییر کاربری حدود ۵۰ درصد از کارخانجات چای و خیل بیکاران

رها شدن باغ‌های چای توسط کشاورزان خروجی جز حاشیه‌نشینی و تبدیل قشر مولد به مصرف‌کننده نداشت به گونه‌ای که به گفته نائب رئیس اتحادیه چایکاران کشور، کشاورزان، کارگران مشغول در باغ‌ها و کارخانجات چای در حاشیه شهرها ساکن شدند و به کارگری ساختمانی، دستفروشی، دیگر شغل‌های کاذب و حتی تکدی‌گری روی آورده‌اند.

شعبانی با تاکید بر اینکه امروز ورشکستگی در صنعت چای از کشاورز تا کارخانه را شاهد هستیم، می‌گوید: حدود ۵۰ درصد از کارخانجات چای تغییر کاربری داده‌اند همچنین حدود ۲۲ هزار هکتار از باغ‌های چای نیز مخروبه شده یا تغییر کاربری داده‌اند و بدین ترتیب حجم زیادی از کشاورزان و کارگران کارخانه‌های چای‌سازی بیکار شده و به حاشیه شهرها کشیده شده‌اند.

فقط یک پنجم چای مصرفی کشور را تولید می‌کنیم

او با تاکید بر اینکه ۵۶ هزار خانوار کشاورزی که شهید، جانباز و مفقودالامر تقدیم انقلاب و کشور کرده‌اند، مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند، تصریح می‌کند: البته از حدود سه سال پیش به چایکاران و کشاورزان بیشتر توجه می‌کنند که آن هم به دلیل واردات بی‌رویه چای خارجی سمی، اسانسدار و با رنگ‌های شیمیایی به داخل کشور است.

نائب رئیس اتحادیه چایکاران کشور برای روشن‌تر شدن مسئله به میزان مصرف چای داخل کشور که حدود ۱۱۰ هزار تن است، اشاره می‌کند و می‌گوید: چایکاران ایران یک پنجم میزان مصرف داخلی را تولید می‌کنند که نصف آن هم به انبارها می‌رود یعنی از ۲۰ هزار تن چای خشکی که تولید کرده‌ایم، ۱۰ هزار تن آن به انبارها می‌رود و مقدار کمی از آن مصرف می‌شود و صادر هم نمی‌شود.

واردات چای ضربه شدیدی به تولید داخلی و اشتغال زده است

شعبانی با تاکید بر اینکه واردات چای ضربه شدیدی به تولید داخلی و همچنین اشتغال در این حوزه وارد کرده است، اظهار می‌کند: هیچ کنترلی بر واردات نیست و از آنجا که رهبر معظم انقلاب امسال را به نام حمایت از کالای داخلی نامگذاری کرده‌اند امیدواریم که سرانجام به این مسئله نیز توجه شود.

او که خود دارنده باغ چای و کارخانه چای‌سازی است، ادامه می‌دهد: پارسال یک چهارم ظرفیتی که دارم اقدام به تولید چای کردم یعنی می‌توانستم ۴۰۰ تن چای خشک تولید کنم اما فقط ۱۰۰ تن خشک کردم که ۵۰ تن آن نیز در انبار مانده و به فروش نرفته است.

کاهش اشتغال از ۲ میلیون نفر به ۱۰۰ هزار نفر

شعبانی با گلایه از اینکه مسئولان امر در وزارت کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه و استانداری و... از وجود اتحادیه چایکاران استفاده

نمی‌کنند، تصریح می‌کند: مسئولان از کشاورزان، صاحبان و مدیران کارخانه‌های چای نظر نمی‌خواهند و دولت با نظر خودش و بدون توجه به هزینه‌های گزافی که کشاورز و کارخانه‌دار متحمل می‌شود، ۵ تا ۱۰ درصد قیمت برگ سبز را افزایش می‌دهد.

به باور او کنار گذاشتن اتحادیه چای‌کاران و بی‌توجهی به مشکلات کشاورزان این حوزه موجب شده است که آن‌ها روستاها را ترک کنند و به شهرها بروند.

شعبانی، خالی شدن روستاها را در حالی می‌داند که زمانی روستاها بیشترین حجم اشتغال را که حدود ۲ میلیون نفر می‌شد در باغ‌ها و کارخانه‌های چای و بازار ایجاد کرده بودند اما امروز به ۱۰۰ هزار نفر هم نمی‌رسد.

واردات چای‌های خارجی اسانس‌دار و شیمیایی درحالی انجام می‌شود که به گفته او چای ایرانی بهترین کیفیت را در دنیا دارد؛ چای ایرانی از چای هندوستان و سریلانکا هم بهتر، ارگانیک و ۱۰۰ درصد طبیعی است و هیچ‌گونه سمی در باغ‌های چای ایران استفاده نمی‌شود اما متأسفانه با تبلیغات سوء، ذائقه‌ها را عوض کرده‌اند و صدا و سیما هم برای حمایت از تولید ملی و داخلی تبلیغات نمی‌کند.

واردات ۱۲۰ هزار تن چای خشک و سودجویی واردکنندگان

او با تاکید بر لزوم حمایت از چای داخلی و اطمینان از صحت، سلامت و کیفیت آن، تصریح می‌کند: با واردات ۱۲۰ هزار تن چای خشک حدود چند هزار میلیارد تومان عائد سودجویان و دلالانی می‌شود که چای را وارد می‌کنند.

شعبانی در پاسخ به این سؤال که هزینه تولید چای در ایران چقدر است و با چه رقمی واردات چای به کشور انجام می‌شود، توضیح می‌دهد: هزینه تولید چای ایران به دلیل هزینه‌های مختلف مقداری زیاد است به گونه‌ای که تولید یک کیلو چای و روانه کردن آن به بازار ۶ هزار تومان تمام می‌شود اما همین را هم زیر قیمت می‌خرند؛ از آن طرف چای وارداتی را قبلاً با ۸۰ سنت وارد می‌کردند اما اکنون با بالا رفتن قیمت دلار، با ۷ هزار تومان وارد می‌کنند.

نائب رئیس اتحادیه چای‌کاران کشور، در تکمیل صحبت خود اضافه می‌کند: به‌جای اینکه این هزینه را برای تولید داخل داشته باشند، ترجیح می‌دهند واردات کنند چون سود بیشتری از آن می‌برند.

دولت بخش بازرگانی را به سازمان چای برگرداند

شعبانی با تاکید بر اینکه اگر دولت دوست دارد که صنعت چای به نابودی کشیده نشود باید بازرگانی چای را نیز به سازمان چای بدهند، توضیح می‌دهد: یعنی اختیار واردات، صادرات و سیاست‌گذاری را هم به سازمان چای بدهند و اتحادیه چایکاران را در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری چای دخیل کند.

او در عین حال از دولت می‌خواهد که: برای یکبار هم که شده است از شعار ملی که هر سال موقع عید اعلام می‌کنند، مقداری تبعیت کرده و این بار از محصولات داخلی استفاده کنند چرا که کشورهای اروپایی نیز به این نتیجه رسیده‌اند که باید چای ایرانی را مصرف کنند.

گزارش: ندا علیزاده